

Cand. polit. Danøs Oversættelse er god og klar; og det lidt ny-nordiske Sprog virker ingenlunde ubehageligt. Forfatteren har til Brug for den danske Oversættelse gjort en Tilføjelse om den nyeste Teori.

F. Zeuthen.

Carl Gustaf Weman: Arbetsstudier och organisation i handeln. Några intryk och förslag. Udgivet af Handels Arbetsgivareorganisation. Stockholm 1948. 148 sider. Sv. kr. 5,—.

Forfatteren til denne lille bog, ingeniør Weman, er til daglig beskæftiget som leder af Sveriges Grossistförbunds organisationsafdeling, og bogen er delvis skrevet som en udvidet fortsættelse af en tidligere udkommet bog »Handelens rationalisering«, som ingeniør Weman var medforfatter til, og som Provinshandelskammeret lod oversætte og udgive på dansk i 1947 (anmeldt i Handelsv. Tidsskrift, hæfte 63—64).

Ligesom tilfældet var med den første bog, har den foreliggende også til opgave at vække interessen for rationalisering inden for handelen, og bogen behandler — om end i begrænset form — en række problemer inden for handelen.

I sin indledning søger forfatteren således at gøre situationen op for handelen i dag og er bl. a. inde på diskussionen om de store distributionsomkostninger og rationaliseringsarbejdet inden for handelen, som ligger langt tilbage for industrien. Ingeniør Weman mener ikke, at man endnu kan komme med endelige forslag til ideelle metoder, men at der stadig må arbejdes videre med analyser og undersøgelser. Bogen tjener derfor kun til information over, hvor langt man hidtil er kommet.

De eksempler, som forfatteren opstiller for, hvad der kan opnås gennem en rationalisering, er imidlertid ikke særlig godt valgt, idet de fleste drejer sig om byggetekniske forhold, som ganske vist ikke må undervurderes, men på den anden side kan eksemplerne let få læseren til at tro, at en rationalisering altid er forbundet med større bygningsændringer. Denne tro bestyrkes yderligere ved, at ingeniør Weman gang på gang henviser til byggetekniske forhold hele bogen igennem.

Årsagen hertil må antagelig henføres til, at forfatteren er tekniker, og det er sikkert af samme årsag, at de regnskabsmæssige muligheder for at analysere virksomheden slet ikke er omtalt.

Om forholdet mellem arbejdsgiver og personale skriver forfatteren, at man heldigvis ikke alle steder møder kortsynede ledere, men dog ofte ser, at arbejderne er klare over en dårlig arbejdstilrettelæggelse, men ikke tør påtale den på grund af ledernes holdning. Det er jo ikke noget ukendt fænomen, og selvfølgelig kan rationaliseringsmanden, som forfatteren skriver, her komme ind som et neutralt mellemlid, men desværre er dennes arbejdstid ofte så kort inden for virksomheden, at en mere varig kontakt mellem parterne ikke kan slutes. Desuden er opgaven så vanskelig, at man hellere må overlade den til de specialuddannede folk, som beskæftiger sig med psykologisk arbejdsledelse.

Visse afsnit af bogen vil sikkert virke noget teoretisk på den praktiske handelsmand; det gælder f. eks. omtalen af konsumenten, som ingeniør Weman vil drage ind i undersøgelsen på den måde, at det gennem tids-

Cand. polit. Danøs Oversættelse er god og klar; og det lidt ny-nordiske Sprog virker ingenlunde ubehageligt. Forfatteren har til Brug for den danske Oversættelse gjort en Tilføjelse om den nyeste Teori.

F. Zeuthen.

Carl Gustaf Weman: Arbetsstudier och organisation i handeln. Några intryk och förslag. Udgivet af Handels Arbetsgivareorganisation. Stockholm 1948. 148 sider. Sv. kr. 5,—.

Forfatteren til denne lille bog, ingeniør Weman, er til daglig beskæftiget som leder af Sveriges Grossistförbunds organisationsafdeling, og bogen er delvis skrevet som en udvidet fortsættelse af en tidligere udkommet bog »Handelens rationalisering«, som ingeniør Weman var medforfatter til, og som Provinshandelskammeret lod oversætte og udgive på dansk i 1947 (anmeldt i Handelsv. Tidsskrift, hæfte 63—64).

Ligesom tilfældet var med den første bog, har den foreliggende også til opgave at vække interessen for rationalisering inden for handelen, og bogen behandler — om end i begrænset form — en række problemer inden for handelen.

I sin indledning søger forfatteren således at gøre situationen op for handelen i dag og er bl. a. inde på diskussionen om de store distributionsomkostninger og rationaliseringsarbejdet inden for handelen, som ligger langt tilbage for industrien. Ingeniør Weman mener ikke, at man endnu kan komme med endelige forslag til ideelle metoder, men at der stadig må arbejdes videre med analyser og undersøgelser. Bogen tjener derfor kun til information over, hvor langt man hidtil er kommet.

De eksempler, som forfatteren opstiller for, hvad der kan opnås gennem en rationalisering, er imidlertid ikke særlig godt valgt, idet de fleste drejer sig om byggetekniske forhold, som ganske vist ikke må undervurderes, men på den anden side kan eksemplerne let få læseren til at tro, at en rationalisering altid er forbundet med større bygningsændringer. Denne tro bestyrkes yderligere ved, at ingeniør Weman gang på gang henviser til byggetekniske forhold hele bogen igennem.

Årsagen hertil må antagelig henføres til, at forfatteren er tekniker, og det er sikkert af samme årsag, at de regnskabsmæssige muligheder for at analysere virksomheden slet ikke er omtalt.

Om forholdet mellem arbejdsgiver og personale skriver forfatteren, at man heldigvis ikke alle steder møder kortsynede ledere, men dog ofte ser, at arbejderne er klare over en dårlig arbejdstilrettelæggelse, men ikke tør påtale den på grund af ledernes holdning. Det er jo ikke noget ukendt fænomen, og selvfølgelig kan rationaliseringsmanden, som forfatteren skriver, her komme ind som et neutralt mellemlid, men desværre er dennes arbejdstid ofte så kort inden for virksomheden, at en mere varig kontakt mellem parterne ikke kan slutes. Desuden er opgaven så vanskelig, at man hellere må overlade den til de specialuddannede folk, som beskæftiger sig med psykologisk arbejdsledelse.

Visse afsnit af bogen vil sikkert virke noget teoretisk på den praktiske handelsmand; det gælder f. eks. omtalen af konsumenten, som ingeniør Weman vil drage ind i undersøgelsen på den måde, at det gennem tids-

studier fastslås, hvor stor en del af husmødrenes tid, der medgår til indkøb, og i hvilket omfang servicefunktionerne er overvæltet på disse. Naturligvis spiller kundernes indkøbsvaner og ønsker en ret stor rolle, men den enkelte handlende er sikkert mere interesseret i, hvorledes han bedst kan imødekomme kundernes ønske ud fra sin forretning, og hvorledes han lettest kan afbøde de spidsbelastninger, som kundernes købevaner medfører.

Forfatteren er da også inde på disse topbelastninger i sin omtale af en undersøgelse i en detailbutik, og nævner bl. a. her mulighederne for at fordele arbejdet gennem en rationel arbejdstilrettelæggelse, således at oprydning og andet butiksarbejde foregår i de døde perioder. Dette afsnit er imidlertid meget kort og ufuldstændigt, bl. a. savnes fuldstændigt en omtale af varernes placering i forhold til den centrale ekspeditionsplads, således at transportvejen nedsættes, idet der herigennem kan spares tid ved selve ekspeditionerne, så topbelastningerne hurtigere kan afvikles, og ventetiden for kunderne nedsættes.

Engroshandelen er derimod betydelig mere omfattende behandlet, og forfatteren skriver da også selv, at det navnlig er denne del af handelen, han beskæftiger sig med i sit daglige arbejde. Her omtales først den betydning det har at få gennemført en effektiv vareopdeling, således at de ensartede varer samles mest muligt, hvilket spiller en stor rolle for arbejdet ved ekspeditionen, og endvidere behandles ekspeditionssystemer, inventaropstillinger, transportmidler, lagerbøger, ordrearter og meget andet, som berører arbejdet inden for en engrosvirksomhed. Det mest interessante ved denne gennemgang er imidlertid de tabeller, der på basis af tidsstudier er opstillet for de enkelte arbejder i forbindelse med såvel kontor- som lagerarbejdet.

I tabellerne over lagerarbejdet begår ingeniør Weman dog en fejl, idet tiden til ekspedition pr. ordrelinie er ansat som en fast faktor, hvilket skyldes, at studiet er taget over en serie ordrer, og tiden pr. linie derefter er beregnet som et gennemsnit. Herved glemmes imidlertid, at ordrene ved ekspeditionen har sine »faste omkostninger« i form af det arbejde der ikke har relation til ordrestørrelsen, det gælder f. eks. fremtagelsen af ordrebladet og lign. Hvis studiet i stedet var gennemført for hver ordre for sig, ville det have vist sig, at de små ordrer kræver langt større tid pr. linie end de store, og det ville i høj grad understrege den fare, de små ordrer rummer for at give en dårlig rentabilitet.

I sin videre behandling af arbejdsstudierne søger forfatteren at opstille en omkostningskalkulation, idet de fundne tider omregnes til kr. og øre ved hjælp af en gennemsnitsløn. Denne vej er ganske vist farbar, men på grund af de store svingninger i beskæftigelsesgraden skal der mange tidsstudier til for blot at få et nogenlunde nøjagtigt billede frem, og det vil sikkert være en bedre udvej at føre en ydelsesstatistik i forbindelse med regnskabet, så man kan få de ønskede oplysninger her, og samtidig følge ydelserne inden for de enkelte funktioner.

I fortsættelse af arbejdsstudierne går forfatteren endvidere ind på en udredning af mulighederne for at indføre akkord aflønning inden for handelen, og det er sikkert en ting, som man kan vente sig meget af, men forinden gælder det dog om at finde frem til de mest rationelle arbejdsmetoder.

Helhedsindtrykket af bogen er da også, at der endnu hersker en del usik-

kerhed om spørgsmålet; men trods bogens mangler må det dog siges, at forfatteren har fået adskillige interessante og aktuelle forhold med, og bogen er i hvert fald et bevis for, at der arbejdes med rationaliseringsarbejdet inden for handelen, og de helt store resultater nok skal komme, når man har fået den tilstrækkelige erfaring.

V. Bennike Pedersen.

Lauge Dahlgaard: Jernmalm, Jern og Staal. Udgivet af Institutet for Historie og Samfundsøkonomi. I kommission hos Gyldendal. Kbh. 1949. 154 sider, ill. Kr. 6,—.

I den serie bøger om vigtige varer, som Institutet for Historie og Samfundsøkonomi påbegyndte i 1941, og hvori der hidtil er udsendt en bog om tekstilråstoffer og en om kul, brunkul og tørv, foreligger nu en bog om jernmalm, jern og stål, skrevet af fuldmægtig, cand. polit. Lauge Dahlgaard.

Indenfor de 150 sider, bogen omfatter, gives en fortræffelig oversigt over de tekniske problemer vedrørende udvindingen, bearbejdelsen og fordelingen af jern og stål.

Men det, der særlig gør bogen anbefalelsesværdig, er den fremstilling af de økonomiske problemer, der med fornuftig brug af grafiske hjælpemidler gives i kap. IV—VI, specielt afsnittet om monopoldannelserne og det internationale stålkartels prispolitik. Nogle vil måske i fremstillingen af monopoldannelserne savne en nærmere redegørelse f. eks. for de kræfter, der førte til den amerikanske antitrustlovgivnings fallit; men de antydninger, der kan gives indenfor bogens rammer, skærper kun ønsket om at søge længere ind i spørgsmålet. — Anbefales på det bedste.

Stig Sommer.

John Jewkes: Ordeal by Planning. London 1948. 248 sider.

John Jewkes, der er professor i nationaløkonomi ved universitetet i Manchester, har med sin bog tilsigtet at give et bidrag til diskussionen om planøkonomi.

Forfatterens opfattelse af spørgsmålet angives allerede på side 5, hvorfra citeres følgende: »But to the objective mind there should be food for thought and grounds for caution in the undisputed fact that, so far as experience goes, the depths of human wretchedness and a centrally planned economy have invariably gone together.«

Sammenligner man Jewkes bog med en tilsvarende inden for arten, f. eks. Hayek: *The road to serfdom*, turde den foreliggende bog nok på mange punkter være bedre, idet den i hvert fald tager de enkelte anklagepunkter mod den liberale økonomi op til behandling og forsøger at affærdige dem som uholdbare, dog med en ofte meget svag argumentation og på grundlag af en temmelig karikeret opfattelse af det planøkonomiske samfund.

Interessen hemmes i nogen grad af et utal af citater fra den aktuelle politiske debat i England. Bortset fra enkelte absolut interessante og tankevækkende passager, således vedrørende de praktiske og politiske vanskeligheder ved at gennemføre planen (pag. 128 ff.), giver bogen ikke den teoretiske, videnskabelige fremstilling af emnet, som man kunne ønske. Det er noget af en ildprøve (ordeal) at nå til vejs ende.

Stig Sommer.